

Проанализированы основные аспекты структуры государственного и гарантированного государством долга за период 1996-2012 гг. Отмечены основные тенденции во временном разрезе. Отмечено существование взаимосвязи между изменением государственного и гарантированного государством долга и изменением валютного курса гривны к доллару США. Замечено, что существует закономерность роста процентного отношения государственного долга к ВВП в периоды экономических и финансовых кризисов и снижения этого отношения в периоды экономической стабильности. Сделаны выводы относительно возможного негативного влияния роста государственного долга на экономическую ситуацию в Украине.

Ключевые слова: внутренний государственный долг, внешний государственный долг, гарантированный государством долг, прирост, тенденции.

Chernicko T.V., Chernicko S.F. The Structure of Ukraine' Public Debt

The main aspects of the growth of public and publicly guaranteed debt during the hryvna period are analysed. The main trends of its changes over time perspective are determined. The existence of the relationship between changes in public and publicly guaranteed debt and changes in exchange rates to the U.S. dollar is given. It is noted that there is a growth trend of a percentage of the public debt to GDP during economic and financial crises and decline of its ratio during periods of economic stability. The conclusions about the possible negative impact of a public debt on the economic situation in Ukraine are given.

Keywords: public debt, external public debt, publicly guaranteed debt, growth, trends.

УДК 658:339.137.2 *Доц. Л.Ю. Шевців, канд. екон. наук; доц. С.В. Приймак,
канд. екон. наук – Львівська державна фінансова академія*

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕСУ

Розглянуто проблеми управлінського обліку, контролінгу як фактора підвищення конкурентоспроможності бізнесу та окреслено напрями їх вирішення. Опрацьовано сучасні підходи до трактування поняття, змісту, мети управлінського обліку, а також трактування терміна контролінг. Визначено взаємозв'язок функцій управління, управлінського обліку, вимог до управлінської інформації. Обґрунтовано значення системи інформаційне забезпечення підприємства на основі дослідження системних підходів. На основі аналізу сучасної економічної літератури розроблено стратегічно орієнтовану, цілісну і гнучку систему управління та автоматизовану систему контролінгу, які сприятимуть удосконаленню методів та техніки управління.

Ключові слова: управлінський облік, контролінг, управлінська інформація, методологія управлінського обліку, управління, конкурентоспроможність.

Вступ. Сучасний бізнес надзвичайно динамічний, що змушує власників і керівників підприємств постійно вдосконалювати методи та техніку управління для підвищення його конкурентоспроможності. Високі темпи зростання обсягів виробництва та перехід до прогресивних форм організації виробничого процесу висувають особливі вимоги до якості інформації, на підставі якої було б можливо провести точний розрахунок, глибокий аналіз, детальне порівняння альтернативних варіантів і здійснити мотивований вибір наступних дій і рішень. Формування та надання такої інформації є головним завданням управлінського обліку (контролінгу). Нове розуміння системи обліку дає змогу швидко вирішити проблему формування управлінського обліку (контролінгу). Оскільки сучасний управлінський облік, використовуючи зовнішню та внутрішню інформацію, забез-

печу потреби не тільки виробництва, а й маркетингу, управління дослідженнями та інших функції бізнесу, а контролінг здійснює аналіз діяльності з урахуванням як поточних, так і довготермінових цілей, розробляє методи отримання, збирання інформації про вирішальні фактори успіху. Істотною проблемою, яка стримує розвиток бізнесу (підприємств), є відсутність системного підходу до організації управлінського обліку і контролінгу як дієвих інструментів управління господарською діяльністю та забезпечення адаптивності суб'єктів ринку.

Метою роботи є дослідження систематизації шляхів й інструментів організації управлінського обліку і контролінгу як фактора підвищення конкурентоспроможності бізнесу.

Матеріали та методика досліджень. Проблеми теоретичних аспектів управлінського обліку, контролінгу, розглянуто в працях Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, В.П. Завгороднього, Л.В. Нападівської, В.В. Сопка, М.С. Пушкаря, Л.К. Сука, М.Г. Чумаченка, К. Дзурі, Р. Гаррісон та ін. Відзначаючи цінність досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, вагомі досягнення сучасної бухгалтерської науки, варто зауважити, що й на сьогодні залишаються дискусійними істотні проблеми управлінського обліку (контролінгу), які не дають змоги визначити шляхи подальшого розвитку управлінського обліку (контролінгу) щодо забезпечення конкурентоспроможності бізнесу в умовах ринкової економіки.

Результати дослідження. Введення управлінського обліку в практичну діяльність вітчизняних підприємств потребує вирішення проблем [2]:

- відсутність чіткого уявлення про сутність, предмет і принципи управлінського обліку серед економістів та перспектив впровадження і організації системи управлінського обліку на підприємствах України;
- поділ підприємства на окремі структурні підрозділи (центри відповідальності: центри витрат, центри доходу, центри прибутку, центри інвестицій), закріплення за ними конкретних завдань і впровадження конкретних фінансових показників для створення ефективної системи внутрішнього контролю за їх виконанням;
- широке делегування повноважень і відповідальності на місцях;
- впровадження системи якості продукції (робіт, послуг), а також діяльності підприємства загалом;
- розроблення та впровадження системи мотивації до збільшення внеску кожного структурного підрозділу і кожного виконавця в загальний результат діяльності підприємства;
- стимулювання працівників до постійного навчання та підвищення кваліфікації;
- впровадження інформаційних технологій (ІТ) не тільки для оперативної оброблення інформації, а й для створення єдиного інформаційного простору з метою комунікації зв'язків між окремими структурними підрозділами та виконавцями, для оптимального й своєчасного прийняття управлінських рішень і досягнення єдиної стратегічної мети.

Вчені по-різному трактують поняття та зміст управлінського обліку: як процес або система підготовки інформації, необхідної для планування, контролю, аналізу та прийняття управлінських рішень [2,3,11]; як інформаційна система підтримки управлінських рішень [10]; як підсистема управління підприємством [12], а контролінг [5] трактують як найважливіший засіб успішного функціонування підприємства; [7] як інформаційна підтримка процесів

прийняття рішень. Л.В. Нападівська зазначає, що предметом управлінського обліку є механізм ефективного управління підприємством [11, с. 19]. У джерелі [10, с. 22] предметом управлінського обліку є контроль за формуванням собівартості продукції за центрами витрат і сфери відповідальності та визначення рентабельності, пошук резервів зменшення витрат і збільшення прибутку. В економічному виданні [2] сформульовано та обґрунтовано позитивні та негативні чинники організації управлінського обліку на підприємствах. Водночас, на сучасному етапі перешкодою поширення управлінського обліку в Україні залишається відсутність чіткої державної стратегії розвитку економіки.

Відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [1]: внутрішньогосподарський (управлінський) облік – це система оброблення та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством. Призначення управлінського обліку відображає формулювання: "виробництво інформації для здійснення ефективного управління" [3]. Однак ускладнення процесів бізнесу, посилення конкуренції потребує дедалі більше інформації про витрати, фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства, якої традиційний облік вже не міг надавати для управління підприємством (рис. 1).

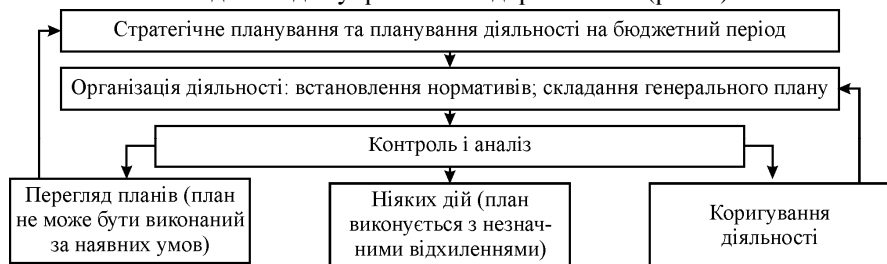

Рис. 1. Управління підприємством [2; доопрацьовано автором]

Метою управлінського обліку є не тільки відображення економічних процесів, а й управління ними. Л.В. Нападівська зазначає, що метою управлінського обліку є допомога внутрішнім користувачам приймати більш обґрунтовані рішення..., забезпечення менеджерів інформацією, яка надає можливості примножити капітал її власникам, а працівникам підприємства – збільшити цінність їх матеріального та духовного добробуту..., підвищення ефективності управління, а отже – ефективності планування, нормування, контролю та прийняття управлінських рішень [10, с. 50]. На нашу думку, основною метою управлінського обліку є мінімізація витрат на виробництво продукції й одержання максимального прибутку.

Продукт системи управлінського обліку – основна інформація – має бути передана її користувачам у вигляді форм управлінської (внутрішньої) звітності. Для її оброблення використовують систему довідників, параметри опису господарських операцій, алгоритми і відповідні методики. Враховуючи пропозиції М.Г. Чумаченко [16], господарські операції на підприємствах відображають за допомогою відповідних параметрів, заданих системою уніфікованих довідників, а саме: довідник процесів господарських операцій; довідник організаційної структури (внутрішніх контрагентів); довідник продукції (робіт, послуг)

та їх елементів (напівфабрикатів, незавершеного виробництва); довідник ресурсів, що використовують для діяльності підприємства; довідник контрагентів (зовнішніх). Інформація, вміщена в довідниках, підлягає деталізації за видами, групами, постачальниками, покупцями, ринками збуту, регіонами тощо.

Мета і завдання системи управлінського обліку реалізуються через функції, які мають тісно взаємодіяти з функціями управління (табл.), а способи надання облікової інформації щодо контролінгу – через системи планування та обліку витрат на підприємстві.

Табл. Взаємозв'язок функцій управління, управлінського обліку, вимог до управлінської інформації [2, доопрацьовано автором]

Функції управління	Джерела інформації	Функції управлінського обліку	Принципи управлінського обліку	Ознака управлінської інформації	Характеристика управлінської інформації
Перспективне планування	прогнози, розрахунки, аналітична оцінка	формування альтернатив майбутнього розвитку підприємства, надання допомоги в прийнятті рішень	методологічного плюралізму	своєчасність	інформація повинна випереджати будь-які управлінські рішення, а порядок і частота надання такої інформації мають відповідати характеру й періодичності завдань, що розв'язуються менеджером
Поточне й оперативне планування	плани, кошториси; розрахунки, прогнози	надання допомоги в плануванні; стимулювання результатів діяльності персоналу	орієнтація обліку на досягнення стратегічних цілей підприємства	диференційованість	інформація має бути достатньо повною, але водночас такою, що відповідає б тільки запиту менеджера на конкретне завдання
Організація і мотивація	графіки, розрахунки, звіти	забезпечення координації та взаємодії між рівнями управління, структурними підрозділами та окремими виконавцями	результативність	доступність форми та змісту	інформація збирається для менеджерів різних рівнів компетенції та освіти і повинна викладатися в доступній та корисній формі, а не у вигляді суворо регламентованих загальних документів звітності
Облік	первинні документи, облікові реєстри, форми звітності	вимірювання і відображення операцій; класифікація затрат та калькулювання собівартості; дослідження поведінки затрат, оцінка ресурсів і майна	відповідальності за прийняття рішень	компактність	форми управлінської звітності мають бути максимально спрощені, що дасть змогу контролювати не тільки підсумкові показники, а і їх складові
Контроль	первинні документи, облікові реєстри, звіти, аналітичні таблиці	акцентування уваги керівників на відхиленнях; оцінка відповідності прийнятих рішень перспективним напрямкам розвитку підприємства	"різної собівартості для різних цілей"	варіативність	інформація повинна забезпечувати можливість вибору варіанта управлінського рішення з декількох альтернатив
Аналіз	звіти, аналітичні таблиці, розрахунки, графіки	надання допомоги в прийнятті управлінських рішень	економічності		

Інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень передбачає: забезпечення менеджерів якісною і достатньою для прийняття управлінських рішень інформацією; правова обґрунтованість рішення; забезпечення зіставлення альтернатив; наявність ефективно функціонуючої системи відповідальності та мотивації; забезпечення багатоваріантності рішення; структурування проблеми і побудова дерева цілей; використання наукових методів аналізу, прогнозування, моделювання для економічного обґрунтування кожного рішення. Відповідно до інтересів користувачів, управлінський облік має відповідати цілям: децентралізація контролю, в розрізі центрів відповідальності, за обліком витрат і формуванням собівартості продукції; впорядкування інформації в управлінській звітності, необхідної для прийняття управлінських рішень і розроблення стратегічних дій підприємства.

"Конкурентоспроможна позиція підприємств залежить не тільки від того, що і для кого виробляють, але також від того, в який спосіб продукти створені і як клієнти обслуговувані. Щораз важливішу роль відіграє аналіз процесів і їх моніторинг" [5, 6]. Однією з умов підвищення ефективності управління підприємством є упорядкування потоків вхідної та вихідної інформації відповідно до потреб системи управління із застосуванням знань системного вивчення наук про управління і облік.

Система інформаційного забезпечення підприємства сприятиме створенню стратегічно орієнтованої, цілісної і гнучкої системи управлінського обліку (рис. 2) із істотними ознаками:

- управлінський облік є системою інформаційного забезпечення менеджерів для прийняття управлінських рішень (його дієвість орієнтована на конкретні завдання, розв'язання яких ґрунтується на відповідній інформації);
- управлінський облік зосереджує увагу на структурних підрозділах підприємства – центрах відповідальності, окремих видах продукції, а також на різних рівнях управління;
- управлінський облік спрямований на майбутнє, з огляду на що забезпечує планування діяльності підприємств;
- управлінський облік не обмежений у виборі методів і принципів, розробляється самим підприємством із застосуванням різних параметрів, що відповідають вимогам управління;
- організація ведення управлінського обліку залежить від мети управління, стратегії розвитку підприємства та від технологічних процесів виробництва продукції;
- підпорядкування методології обліку запитам управлінської системи.

Облікова інформація може бути використана для визначення і вирішення проблем, а також для оцінювання ефективності рішень (з безперервного вдосконалення) щодо: аналізу коштів клієнтів і постачальників; калькулювання собівартості послуг, продуктів та інших об'єктів управлінського інтересу; формування методів обліку (запасів, процесів) SJG; оцінювання реалізації стратегічних цілей; бюджетування діяльності (зокрема грошове); пристосування інформаційних систем операційного управління (зокрема бюджетування центрів відповідальності) до стратегії [5, 15].

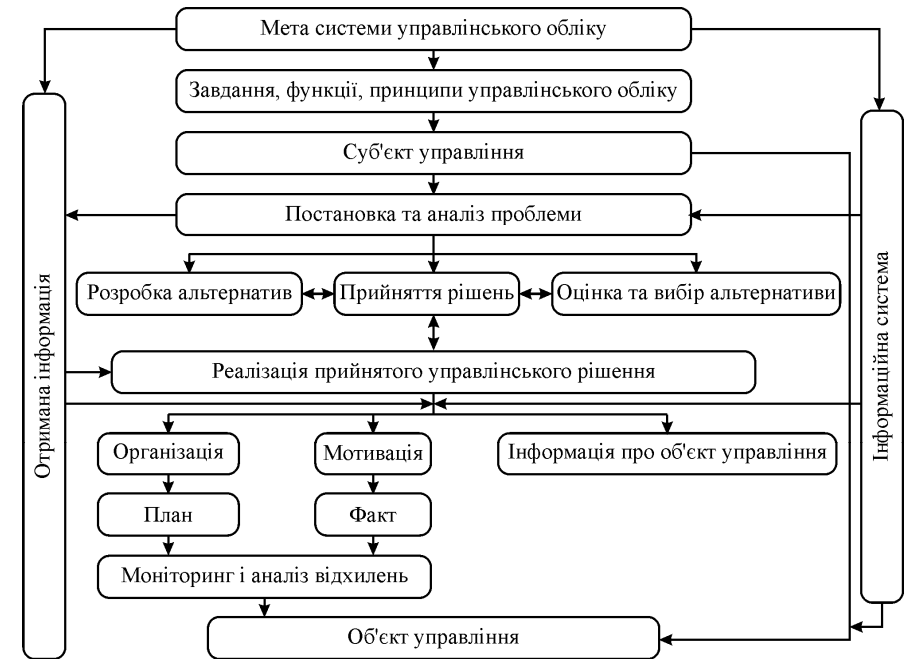

Рис. 2. Стратегічно орієнтована система управління [12; доопрацьовано автором]

Вчений Н.В. Прохар [12] вважає підприємство системою найвищого порядку складності, невід'ємною особливістю якої є передача інформації та здійснення процесів управління, основу якого становить управлінський вплив суб'єкта управління на об'єкт управління. Досвід організації системи управління підприємством (рис. 2) [12] передбачає: аналіз проблеми суб'єкта управління; прийняття рішення і його реалізацію; організацію, мотивацію і контроль результатів. За допомогою методів бухгалтерського, управлінського обліку, інвентаризації, оцінки, подвійного запису, балансу та звітності в обліку формується облікова інформація, що використовується внутрішніми та зовнішніми користувачами для прийняття рішень.

Важливою передумовою створення на підприємстві ефективної системи управлінського обліку є детальне вивчення завдань, які вирішують менеджери на різних рівнях управління, та виявлення інформаційних потреб, які залежать від повноваження щодо прийняття конкретних управлінських рішень. Для цього складають інформаційні карти, котрі містять необхідну для використання інформацію за різними структурними підрозділами, зібрану за кілька років, що дає змогу досліджувати процеси в динаміці з відображенням у звітності. Порівняння фактичних даних із плановими допомагає виявити відхилення тих чи інших параметрів, встановити їх причини й відповідальних осіб, класифікувати відхилення на сприятливі й несприятливі або на позитивні й негативні, а також розробити заходи для ліквідації цих відхилень. Крім цього, необхідно встановити терміни та періодичність подання форм управлінської звітності й відпові-

дальних за це осіб. Під час складання звіту потрібно дотримуватись основного принципу – економічності, тобто затрати на підготовку форми внутрішньої звітності не можуть перевищувати ефекту, одержаного від її використання.

У вітчизняній економічній літературі науковці, відзначають, що важливе значення для досягнення конкурентоспроможності підприємства має застосування найоптимальніших методів управління витратами (ABC, JIT, ланцюга цінностей, EP3, калькулювання витрат життєвого циклу продукту, цільове калькулювання, калькулювання витрат за системою кайзен та інших). Зокрема, калькулювання життєвого циклу продукту оцінює і обліковує витрати за весь термін життя продукту з метою визначення, чи забезпечують прибутки, одержані від нього на етапі виробництва, відшкодування витрат на довиробничій та післявиробничій стадіях. Така калькуляція допомагає менеджерам зрозуміти доцільність розробки і виготовлення продукції та виявити ділянки, на яких зменшення витрат може бути найбільш ефективним. Дослідженнями доведено, що приблизно 80 % витрат на продукт визначаються на етапі планування і проектування, коли проектувальники визначають його конструкцію, матеріали, дизайн, технологію тощо. Звичайно, більшість цих витрат буде понесено на етапі виробництва, але тоді вже мало що можна буде змінити. Тому комплексне управління витратами з метою їх зменшення може бути найбільш ефективним саме на етапі планування і проектування, а на етапі виробництва основна увага приділяється запобіганню перевитрат, а не зменшенню витрат.

Рис. 3. Автоматизована система контролінгу на підприємстві (розроблено автором)

Один із найновіших напрямів інформаційно-економічного розвитку підприємства є контролінг – "концепція ефективного управління фірмою і забезпечення її довготермінового існування" [7, с. 8]. Застосування автоматизованої системи контролінгу на підприємстві (рис. 3) сприятиме вирішенню завдань: стратегічне планування (методологія і організація); облік (збір та обробку інформації); контроль відхилень (порівняння планових і фактичних значень показ-

ників); сервісне забезпечення управління (збір, обробку, інтерпретацію); спеціальні системи спостереження (маркетинг, моніторинг змін у зовнішньому середовищі) [7, 13]. Контролінг містить у собі управління ризиками (страхування діяльності), систему інформаційного постачання підприємства, управління системою реалізації стратегічного, тактичного й оперативного планування й систему менеджменту якості [7]. Обґрунтована організація здійснення контролінгу на підприємстві сприятиме ідентифікації причин фінансових проблем та сприятиме їх ефективному усуненню. Впровадження автоматизованої системи контролінгу на вітчизняних підприємствах дасть змогу: досягнути ефективного управління, застосовуючи інновації, створити й оцінити потенціал підприємства та цілі конкурентів, здійснювати аналіз усіх даних із врахуванням стратегічних цілей.

Висновки та пропозиції. Вирішення проблеми управлінського обліку як фактора конкурентоспроможності бізнесу передбачає здійснення комплексу дій, у складі якого можна виділити основні напрями:

- на основі системних підходів розроблення стратегічно орієнтованої системи управлінського обліку, яка може бути визначена як інформаційна система, спрямована на створення вартості та досягнення стратегічних цілей підприємства. Така система має бути достатньо гнучкою та, з одного боку, забезпечувати інформацію про процеси, які здійснюються у зовнішньому середовищі, а з іншого – бути інформаційним забезпеченням реалізації стратегії підприємства;
- застосування адекватних інструментів управлінського обліку з метою реалізації конкурентних переваг бізнесу (зокрема методів управління витратами);
- порівнювати планові показники з фактичними, оперативно впливати на ситуацію та своєчасно реагувати у разі наявності значних відхилень; формувати бухгалтерські, податкові та управлінські звіти в поточному режимі.

Впровадження системи контролінгу на підприємстві надає керівництву підприємства переваги, зокрема дає змогу керівникові підприємства: реально оцінити рівень фінансової стабільності та потенціал; передбачити перспективи розвитку та одразу прийняти стратегічно правильне рішення, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємства; отримувати оперативну й достовірну інформацію про поточний стан основних показників діяльності підприємства в зручному вигляді; забезпечити зацікавленість не лише керівництва, а й інших співробітників у реалізації стратегічної мети та завдань компанії.

Література

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р., № 999-ХІУ (зі змінами та доповненнями).
2. Атанас П.Й. Управлінський облік : навч. посібн. / П.Й. Атанас. – Д.-К. : Центр навч. літ-ри, 2006. – 440 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік : навч. посібн. / Ф.Ф. Бутинець, Л.В. Чижевська, Н.В. Герасимчук. – Житомир : Вид-во ЖІТІ, 2000. – 416 с.
4. Голов С.Ф. Управлінський облік : підручник / С.Ф. Голов. – К. : Вид-во "Лібра", 2003. – 704 с.
5. Гаррисон Р. Управленческий учет : пер. с англ. / под ред. М.А. Карлика / Р. Гаррисон, Э. Норин, П. Брюэр. – Изд. 4-ое, [перераб. и доп.]. – СПб. : Изд-во "Питер", 2010. – 592 с.
6. Друри К. Управленческий и производственный учёт : учебник : пер. с англ. / К. Друри. – М. : Изд-во ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 1071 с.
7. Калайтан Т.В. Контролінг : навч. посібн. / Т.В. Калайтан – Львів : Вид-во "Новий світ – 2000", 2008. – 252 с.
8. Корецький М.Х. Управлінський облік : навч. посібн. / М.Х. Корецький, Н.В. Даций, Л.В. Пельтек. – К. : Центр навч. літ-ри, 2007. – 296 с.

9. Лінник Є.С. Предмет, методи, функції та вплив на розвиток управлінського обліку в Україні / Є.С. Лінник. – Харків, 2007. – 236 с.
10. Нападowska Л.В. Управлінський облік : навч. посібн. / Л.В. Нападowska [для студ. ВНЗ]. – К. : Вид-во "Книга", 2004. – 544 с.
11. Партин Г.О. Управлінський облік : навч. посібн. / Г.О. Партин, А.Г. Загородній. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во "Знання", 2007. – 303 с.
12. Прохар Н.В. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики : монографія / Н.В. Прохар, Ю.О. Ночовна. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. – 257 с.
13. Сафаров О.І. Практика контролінгу: що перешкоджає успіху його здійснення? / О.І. Сафаров // Актуальні проблеми економіки : наук. економ. журнал. – 2013. – № 4. – С. 23-28.
14. Стражев В.І. Оперативне управління підприємством: проблеми обліку і аналізу. – Мінськ : Вид-во "Найвища школа", 2000. – 126 с.
15. Фостер Дж. Бухгалтерський учет: управленческий аспект / Дж. Фостер, Ч. Хорнгрен. – М. : Изд-во "Финансы и статистика", 2003. – 415 с.
16. Чумаченко М. Дослідження передумов і припущень при аналізі графіка беззбитковості / М. Чумаченко, І. Белоусова // Бухгалтерський облік і аудит : наук. журнал. – 2006. – № 5. – С. 3-9.

Шевців Л.Ю., Приймак С.В. Управленческий учет как фактор повышения конкурентоспособности бизнеса

Рассмотрены проблемы управленческого учета, контролинга как фактора повышения конкурентоспособности бизнеса и излагаются направления для их решения. Обработаны современные подходы к интерпретации понятия, содержания, цели управленческого учета, а также толкование термина контролинг. Определена взаимосвязь функций управления, управленческого учета, требований к управлению информацией. Обосновано значение системы информационного обеспечения предприятия на основе исследования системных подходов. На основе анализа современной экономической литературы разработана стратегически ориентированная, целостная и гибкая система управления и автоматизированная система контролинга, которые будут способствовать совершенствованию методов и техники управления.

Ключевые слова: управленческий учет, контролинг, управленческая информация, методология управленческого учета, управление, конкурентоспособность.

Shevtsiv L. Yu., Pryumak S. V. Management Accounting as a Factor of Business Competitiveness Increasing

The problems of management accounting as a factor of business competitiveness and possible directions for their solution are researched. Modern approaches to the interpretation of the concept, content, purpose, managerial accounting, as well as the interpretation of the term are stated. The correlation between functions of management, managerial accounting, and information management requirements is analysed. The value of information systems, enterprise-based survey support system approaches is calculated. Strategically oriented, consistent and flexible management system and automated management system that will contribute to improving managerial techniques and methods is developed based on the analysis of contemporary economic literature sources.

Keywords: management accounting, controlling, management information, methodology, management, competitiveness.

УДК 336.77:330.567.22

Доц. Ю.В. Шушкова, канд. екон. наук –
Львівський інститут МАУП

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ БАНКІВСЬКОГО СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Дослідження спрямоване на аналіз динаміки банківського кредитування фізичних осіб України. Розкрито сутність, переваги та недоліки товарного кредиту, проаналізовано умови отримання грошового кредиту залежно від рівня доходів та забезпечення позичальників. Розглянуто динаміку споживчих кредитів за видами валют, за строками пога-

шення, проведено ґрунтовний аналіз основних тенденцій на ринку іпотечного кредитування, автокредитування та ринку кредитних карток. Визначено основні проблеми сьогодення, що перешкоджають розвитку банківського споживчого кредитування в Україні.

Ключові слова: банківський кредит, споживчий кредит, споживчі цілі, товарний кредит, грошовий кредит, іпотечний кредит, автокредит, кредитна картка, процентна ставка, строк кредитування.

Вступ. В Україні більшість населення не спроможна купувати товари тривалого користування за рахунок поточних доходів. У сучасних умовах ринкової економіки є актуальним вироблення концепції розвитку споживчого кредитування в Україні. Перебіг кредитного процесу в Україні супроводжується численними проблемами. Йдеться не тільки про вдосконалення техніки кредитування і розширення видів кредитних послуг, а також про вироблення комплексу нових принципів, що дадуть змогу спростити і поліпшити якість стосунків банківських установ із фізичними особами.

Споживче кредитування є одним із найпоширеніших видів банківських операцій у розвинених країнах світу й одним зі стимулювальних факторів розвитку економік цих країн. Надання споживчих позик населенню підвищує їхній платоспроможний попит, життєвий рівень загалом та прискорює реалізацію товарних запасів, послуг, сприяє створенню основних фондів. Окрім цього, споживчий кредит стимулює ефективність праці.

Проблеми банківського споживчого кредитування розглянуто в працях вітчизняних і зарубіжних авторів, а саме: Е. Долана, О. Заруби, С. Ілляшенка, О. Кириченка, Л. Лютого, Ю. Масленченкова, М. Пуховкіної, П. Роуза, І. Осадчого, Л. Кузнецової, А. Мороза, М. Пудовкіна, Т. Смовженко, М. Савлука, А. Степаненко, Н. Мостовенко, Н. Тарасевич, Л. Сердюк та ін. Віддаючи належне науковим напрацюванням вчених із цієї проблематики варто зауважити, що існує потреба в її подальшому дослідженні.

Метою дослідження є узагальнення основних тенденцій ринку споживчого кредитування України, а також визначення основних проблем, що перешкоджають його розвитку.

Виклад основного матеріалу. В Україні поняття "споживчий кредит" сприймається як синонім поняття "кредит на споживчі цілі", тобто виключно за своїм цільовим призначенням, під яким розуміють використання кредиту на цілі, що не мають характеру підприємницької діяльності. Однак у розвинених банківських і адекватних їм правових системах під споживчим кредитом розуміють не просто угоду, що відповідає аналогічному критерію "споживчих потреб", а угоду, що надає споживачеві особливі засоби правового захисту, не характерні для інших банківських кредитних угод [1].

За вітчизняним законодавством, споживчий кредит – це кредит, який надається тільки в національній грошовій одиниці фізичним особам – резидентам України – на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг і який повертається в розстрочку, якщо інше не передбачено умовами кредитного договору. Споживчий кредит – це кредит, який видається фізичній особі на її власні потреби [1]. Таким чином, об'єктом кредитування може бути практично будь-який предмет споживання (товар або послуга) та гроші. Відповідно і самі споживчі кредити бувають товарні та грошові.